

JURIIDILINE AJAKIRI

ÕIGUS

TOIMETUS:

J. Löö, R. Rägo, M. Taevere, O. Tief, J. Uluots.

Sisu:

III. Õigusteadlaste päev. — Asja-õigusest maja reaal-osa peale — prof. Igor Tjutrjumoff. — Kõrgem föderaalkohus Põhja-Ameerika Ühisriikides — prof. Dr. Ed. Berendts. — Linnamaksu-seadusest — T. — Riigikogu tegelus. — Riigikohtu tegelus. — 1923. a. kohtute tegevuse arvustik. — Kroo-nika. — Lisa: 1922. a. Riigikohtu otsused, lhk. 193—216.

III. Õigusteadlaste päev

peetakse Tartus, Ülikooli aulas, 23. ja 24. aprillil. Avamine 23. aprillil, kell 10 hommikul.

Päevakord.

23. aprillil:

1. Avamine.
2. Päeva juhatuse valimine.
3. Kohtute korraldus — refer. R. Rägo
4. Sõjakohtu korraldus — refer. F. Karlson
5. Hoolekande kohus — refer. K. Parts (referaat on avaldatud 1922. aasta „Õiguse“ 8. numbris).

24. aprillil:

6. Tsiiviil- ja administratiiv-kohtu vahekor-
rast — refer. J. Uluots ja P. Puu-
sepp.
7. Kinnihoiukaristuse sooritussüsteem —
refer. K. Grau
8. Maa tarvitamise seadus — refer. J. Jans
9. Kaitse eeluurimisel — refer. O. Tief

Päevast osa võtma on palutud kõik koh-
tunikud, prokurörid, kohtuameti kandidaa-
did, ülikooli õigusteaduskonna õppejõud,
notarid, vannutatud- ja era-advokaadid ja
kõik juriidilise haridusega isikud.

Kõigile osavõtjatele, kelle aadressid
teada, on isiklikud kutsed saadetud. Ei
peaks mõni ülemalnimetatud isikutest, kes
päevast osa võtma õigustatud, kutset saama
põhjusel, et tema aadress toimkonnale
teadmata või kutse kaduma läinud, siis
palub korraldav toimikond käesoleva kui
kutse peale vaadata.

Koosolekud on avalikud ja pealtkuula-
jatena võivad ilmuda kõik asjast huvitatud
isikud.

Korraldav toimikond.

Asja-õigusest maja reaaluosa peale.

Eesti kohtuasutustes tekkis väga haruldane ja juriidiliselt huvitav küsimus asjaõiguse omandamise üle maja reaalse osa peale linnades. Tõuget selle küsimuse tekkimiseks andis protsess ühe keldri pärast Tallinnas. Mäletamata ajast saadik olid kõrvalseisva maja omaniku eelkäijad ja pärastpoole praegune maja omanik ise katkestamata vallanud ja tarvitanud naabri maja all olevat keldrit ja arvasid selle tagajärjel enesele saavutanud olevat omandusõiguse ülemaalmnimetatud keldri peale.

Tahan pisut peatada mõne selles asjas tekkiva küsimuse juures, arvamisel olles, et otsus, millele Kohtupalat jõudis, vaevalt küll meie tsiviilseadustikus enesele kinnitust ja toetust leiab.

Kohtupalat tunnistab, et kõrvalseisva maja omanik, tarvitades ja vallates mäletamata ajast saadik takistamata oma eelkäijate isikus naabrimaja all olevat keldrit kui oma omandust, selle läbi tööpoolest ka keldri omanikuks on saanud, vaatamata selle peale, et kelder naabrimaja all seisab ja selle maja olulise osana esineb. Maksivate tsiviilseaduste õige mõte ei anna alust seesuguste järelduste tegemiseks.

Käesolevas asjas tekkinud peaküsimus seisab selles: kas on võimalik saavutada omandusõigust maja reaalse osa peale? Tsiviilõiguse üldnormina leiame, et maja ehk hoone on maapinna oluline osa, ja kelle päralt on maapind, selle päralt on ka sinna peale ehitatud hoone. Kui hiljemini Rooma õigus (superficies'i kujul) ja Vana-Germaani õigus välja arendasid maapinna omandusõigusest eraldi oleva omandusõiguse hoonete peale ja see õigus üle võeti uuematesse tsiviilseaduste kogudesse (Prantsuse Code civil § 553, Saksa Bürgerliches Gesetzbuch § 95, Helveetsia tsiviilseadustik § 675), siis puutub see hoonetesse, mis võõra maa peale on ehitatud. Helveetsia seadustik nõuab seejuures veel, et sellekohane märkus kantaks servituudina maa- ehk kinnitusraa-

matutesse. Saksa õigus tunnustab eraldi omandust hoone peale ka ainult sel puhul, kui hoone on ehitatud selleks õigustatud isiku poolt tema õiguste teostamiseks võõra kinnisvara üle (§ 95), kuid tüürnikul, rentnikul jne. ei ole seda õigust (Plank: Bürgerliches Gesetzbuch 3. väljaanne I köide, lhk. 167). Oluliselt sama printsiip valitseb ka Balti õiguses. Balti tsiviilõiguse § 771. täpsa mõtte järele on maapinnaga tihedalt seotud hoone maapinna osa, s. t. omandusõigus hoone peale kuulub maapinna omanikule. Ainult asjaõiguse põhjal võõra maa peale, näiteks obroki-õiguse põhjal, võib tekkida maapinna omandusõigusest lahus olev omandusõigus hoone peale (Balti Tsiviilõigus § 1329. Zwingmann I, nr. 23).

Ühenduses eespool-olevaga kerkib üles küsimus eraldi omandusõiguse võimaluses maja (reaal-) osa peale, mis omakorda jälle sellest ära ripub kuidas maapinnaga tihedalt seotud hoone peale vaadata: kas kuulub seesugune hoone jagatavate või jagamatute varanduste hulka? Varandused võivad jagamatud olla kas seaduse järele või oma loomu poolest. Oma loomu poolest jagatavate asjade seas võib seaduse järele jagamatuks tunnistada ainult neid, mille kohta seadus seda jagamatust eriti statueerib. Nii näiteks on Vene õiguse järele seaduslikult jagamatud varandused: vabrik, tehas, pood, raudtee, kullakaevam jne. (Vene Seaduste Kogu X. k. § 394., 1914. a. väljaandes). Ei Vene ega Balti seaduses ei ole otsekohest määrust, et hoone ehk maja peaks seaduse järele olema jagamatu.

Tuleb küsida kas maja juba oma loomu poolest ei kuulu jagamatute varanduste hulka meie tsiviilseadustiku sellekohaste üldnormide järele. Üksikute maade tsiviilseadustikud lähevad sellepoolest lahku. Kuna Prantsuse koodeks (Code civil), erinedes kõigist teisest kaasaegseist seadustikkudest, lubab eraldi omandusõigust ka maja üksikute kordade, etaashide peale (§ 664), ei tunnusta uuemad tsiviilseadustikud seda mitte (Saksa: Bür-

gerliches Gesetzbuch § 94 ja selle teostamise määruste § 182; Helveetsia tsiviilseadustik § 675). Sama järelduse peab tegema ka Vene ja eriti Balti õiguse vaatekohalt. Rida õigusteadlasi (Pobedonostsev: Tsiviilõiguse kursus, I k., lhk. 49; Annenkov: Tsiviilõiguse süsteem, I k., 1910. a. väljaanne, lhk. 311; keegi N. H-ski oma artiklis: Osadest kinnisvaras, mis Juriidilises Teatajas nr. 7 1881. a. ilmus), toetudes seadusemääruste peale asjade jagatavuse ja jagatamatuse üle ja osalt ka (Pobedonostsev) Vene läänepoolseis kubermangudes maksva ostu- ja müügilepingute kinnituse korra peale jagatud valduses olevate majade suhtes, jõuavad kindele, et Vene tsiviilõiguse järele ei saa eraldi omandust maja reaal-osa peale. Teised Vene õigusteadlased tunnistavad maja jagamist reaal-osadesse küll võimalikuks, kuid selle tingimusega, et osadele terviku majanduslik tähtsus alale jääks (Scherschenevitsch: Vene tsiviilõiguse õpperaamat 1907. a. väljaanne, lhk. 141; Kasso: Maa-õigus, lhk. 13).

Balti Tsiviilõiguse järele loetakse juriidiliselt jagatavateks asjadeks ainult neid, mida võib jagada, ilma et nende olu selle läbi rikutaks. Ühtlasi peavad jagatud osad võima igaüks omaette iseseisvaks tervikuks kujuneda, olgugi et nad ainult piirimärkide abil üksteisest eraldatakse. Selle põhimõtte järele, mis enesele ka juriidilises kirjanduses väljendust leidis (Gürgens: Trennbarkeit des Wassers von den Ufern, lhk. 4 jj.) on jagatav maapind, sest iga tema üksik osa võib esineda piiride läbi eraldatud tervikuna. Sellevastu ei saa aga lihtsalt piiritõmbamise läbi ära eraldada maja või puud maapinnast ehk jälle üht maja korda teisest, sest et piiritatud osad, jäädes füüsilisse ühendusse teistega, ei moodusta siin iseseisvat tervikut. Maapinna omanik on ühtlasi ka sellele pinnale ehitatud maja omanik, ja kuigi sellest reeglist võimalikud on mõned erandid, nagu eespool tähendatud, siis ikkagi ainult terve maja ja mitte tema üksikute osade suhtes. Maja juriidiliselt reaalosadesse jagamine on

mõeldav vaid tema all oleva pinna jagamise läbi, kusjuures maja püstjoonelt pinnapiiridele jagatuks tuleb lugeda.

Kõigest sellest järgneb, et võimatu on maja juriidiliselt jaotada tema kordade ehk etaashide järele. Seega on seletatav ka, miks uuemad tsiviilseadustikud, Saksa ja Helveetsia omad, erinedes Vana-Saksa õiguse ja Prantsuse Code Civil'i määrustest, ei luba eraldi omandusõiguse võimalust maja ühe korra ehk etaashi peale. Nähtavasti samal vaatekohal püsis ka Vene Senat, kui ta oma üldkogu otsusega (5. veebr. 1865. a. Rogoshin'ite asjas) tühistas varanduse jagamise akti, mille järele ühele pärijatest oli määratud pood maja alumisel korral ja mõned toad ülemisel korral ning teistele pärijatele sama maja teised ruumid.

Järjekult peab eitama ka jagamise teel omanduse saavutamist maja reaal-osa peale, näiteks maja all oleva keldri peale, sest et terve maja omandusõigusest eraldi olev omandusõigus tema üksiku reaal-osa (keldri, etaashi, toa jne.) peale mõeldav ei ole. Kui palju aastaid ka keegi ei valdaks seesugust maja osa, olgu isegi mäletamata aegadest saadik, oma valduse läbi ei saavuta ta iialgi omandusõigust selle osa peale, isegi siis mitte, kui maja tõsised omanikud põlvest põlve ei vaielnud tema valduse vastu ja ei rikkunud seda. Tuleb nimelt silmas pidada, et igamisvaldus võimalik on ainult varanduse ehk asjade suhtes, mis seaduse järele müügiobjektiks võivad olla. Kui maja reaal-osa ei saa olla müügiobjektiks, siis ei saa ta olla ka igamisvalduse objektiks. See järeldus on käesoleval korral veel seda õigem, et kõrvaloleva maja omaniku valduses ei seisnud mitte terve kelder tema naabri maja all, vaid ainult osa keldrist, kuna teine osa, mis esimesega ühenduses, sama keldri peal oleva maja omaniku valduses oli. Säärastel asjaoludel on käesoleval korral keldri omandusõiguse jaotamine tema reaal-osade järele võimatu, isegi nende seadustikkude põhjal, mis jaotamist lubavad kõige laiemal alusel, kordade ja üksikute ruumide kaupa. Asja

jagamatus takistab küll tema reaal-osade müüki, igamisvaldust nende peale, üldse ükskõik mil teel omandusõiguse saavutamist, kuid mitte tema tarvitamise ja kasutamise jagamist reaal-osade järele.

Isegi sell korral kui lepingu põhjal oli välja kaubeldud omandusõigus naabrimaja all oleva keldri peale ja see leping kinnitust leidis, ei või seda omandusõigust maksvaks lugeda, senikaua kui keldri ja ühtlasi ka maja all olev maapind kuulub keldri peal oleva maja omanikule.

Selle vaate kinnituseks, et mitmekorralist maja ka tema kordade kaupa võib omandada, tuuakse veel ette Balti Tsiviilõiguse § 927 märkus 1. Kuid selle märkuse täpise mõtte ei anna seesuguseks järelduseks mingit õigust. Ei § 927 ega temale juurdelisatud märkus 1. ei puuduta sugugi käesolevat küsimust, s. o. eraldi omandusõiguse saavutamist maja reaal-osa peale. See paragrahv annab ainult mitmete isikute ühisomanduse definitsiooni ühe jagamatu asja peale, kuna märkus 1. selle paragrahvi juurde käsitleb niisugust juhtumust, kus asi mitmele isikule kuulub sel alusel, et igaühe päralt on teatav aineline ehk reaal-osa. Seesugune vahekord ei ole muidugi mitte § 927. ettenähtud ühisomandus jagamatu asja peale, vaid jagatava asja osade üksikomanduste kogu, missugune nähtus ikkagi ainult siis võib esile tõusta ja tekkida, kui saab tervikasja juriidiliselt iseseisvatesse reaal-osadesse jaotada (Erdmann, II j., lhk. 20 jj.).

Kõike seda arvesse võttes ja silmas pidades, et keldri valdus naabri poolt ei sisaldanud eneses mitte niisugust tegevust, mida omanik harilikult ette võtab, nagu näiteks, remondi tegemist, tule vastu kinnitust, avallikkude maksude maksmist, keldriruumide ees oleva uulitsa puhastamist jne., vaid seisib ainult võõra maja all oleva ruumi kasutamises, siis ei või siin juttu olla omandusõigusest maja osa peale, vaid servituudi-õigusest.

Kuid ka servituuti oletades tõuseb küsimus jällegi tema seadusliku tekkimise kohta. Käesoleval korral ei ole poolte vahel olemas akti, mis annaks võõra maja all oleva keldri kasutajale selleks õiguse servituudi kujul. Igamisega servituuti vallata ei luba Balti Tsiviilõiguse tema kodifitseerimisest saadik üldse mitte (§ 1261), kusjuures isegi enne seda igamise teel saavutatud servituudid, kui neid kahe aasta jooksul (kuni 1. juulini 1867 a.) kinnisturaamatutesse ei kantud, kustunuks tuleb arvata (§ 1261. märkus; Zvingmann II, nr. 183; Nolde: *Очерки по кодификации мѣстн. гражд. законовъ, выпускъ 2, лhk. 472—477*). Kui ka käesoleval korral enne Balti kodifitseeritud õiguse avaldamist mingisugune servituut naabri keldri kasutamiseks oli saavutatud, siis tuleb seda kuni 1867. a. 1. juulini kinnisturaamatutesse kandmata jätmise pärast tühiseks tunnistada.

Viimne probleem, mis käesoleval juhul veel selgitamist nõuaks, oleks vahetegemine asja oluliste osade ja tema päraldiste (принадлежности) vahel. Kohtupraktikas ei tõmata nende vahele mitte küllalt kindlat piirjoont, kuid niihästi Balti (§ 548, 551) kui ka Rooma õigus loeb asja olulisteks ja temalt äravõetamata osadeks neid, mis temaga katkestamata seotud ja niivõrt tema kokkuseadesse, koosseisu kuuluvad, et peasja ilma nendeta tervikuks ei saa tunnistada. Vastandina peasja olulistele osadele mõistab seadus päraldiste all iseseisvaid asju, mis küll mitte peasja lahutamatu ja temalt äravõetamatud osad ei ole, kuid siiski tema juurde kuuluvad ja temast sõltuvad (Balti Tsiviilõiguse § 548, 557, Seiffert'i arhiiv XVII, nr. 20; Gürgens: *Trennbarkeit des Wassers von den Ufern*, lhk. 8).

Kõigest sellest selgub, et maja all olev kelder on selle maja oluline, lahutamatu osa ja ei või kuidagi moodustada kõrvalseisva, naabrijmaa olulist osa ega selle päraldist.

Prof. Igor Tjutrumoff.

Kõrgem föderaalkohus Põhja-Ameerika Ühisriikides.

Bryce'i tuntud teoses „Ameerika Ühisriigid“ leidub kaks peatükki, mille pealkirjad kõlavad: „Kohtud ja konstitutsioon“ ja „Konstitutsiooni mõtte selgitamine“. Põhja-Ameerika Ühisriikide Põhiseaduse ja praktilise käsitluse najal analüseerib autor kaht küsimust, mis sageli vaidlust tekitanud, nimelt 1) kas on otstarbekohane ja soovitatav, et kohus kontrolliks, kas seadusandliku võimu tegelus on põhiseadusepärane, ja 2) kas tuleks kohut, eriti riigi kõrgemat kohut, tunnustada viimseks instantsiks Põhiseaduse normide seletamisel.

Vana ilma riikides puudub kohtul, eriti kõrgemal kohtul, säärane kompetents, ja seadusandlik orgaan — parlament (teataval määral ka riigipea) — otsustab, kas üksikud seadusandluse aktid on kooskõlas Põhiseadusega või mitte, ja tema tegevuse konstitutsioonipärasust ei kontrolli mingi teine riigivõimu orgaan (Erandina osutub siin Saksimaa oma 1831. a. konstitutsiooni järele.).

Eriti just Inglismaa, see konstitutsionalismi ja parlamentarismi kants, arendab põhimõtet, et parlament (kuningas ehk faktiliselt riigivalitsus, alam- ja ülemkoda) on kõikvõimne ja tema otsuste vastu pole apellatsiooni. Parlament on suvereen, piiramatu riigivõim, mis asub konstitutsioonist kõrgemal. Inglismaa ajaloos ei tunnustatud üksnes lühikesel ajajärgul seda põhilausest: see oli revolutsiooni ajal 1649—1660. a. Cromvelli konstitutsioon a. 1654 seadis parlamendi konstitutsioonile alluvaks. Alates vana korra ennisusest („Restauratsioon“ 1660. a.) on parlamendi võim järjest kasvanud. On saanud lentsõnaks, et parlament võib kõik teha, ainult mitte meest naiseks ja naist meheks.

Rootsimaa, mis oma konstitutsiooni eapoolsest teine riik Euroopas (Konstitutsioon a. 1809), ei tunne samuti kohtulist kontrolli riigipäeva poolt kuninga kinnitusele või ainuüksi kuninga poolt antud seaduste konstitutsiooniga sobivuse suhtes, vaid Põhiseadus

määrab selgesti ja arusaadavalt, et kõrgem autentne käsitlus kuulub ainuüksi seadusandlikule võimule.

Teatavasti on Inglismaal n. n. paindlik konstitutsioon, sest parlament saab iga Põhiseadust muuta harilikus seadusandlikus korras. Rootsisis kui ka enamikus teistes Euroopa riikides valitseb paindumatu põhiseaduslik kord, mis muudetav ainult erilisel ja keerulisel viisil.

Teissugune kui Inglismaal ja enamas jaos kultuuririikides on kord Põhja-Ameerika Ühisriikides. Seal on kõrgem föderaalkohus, mille asukoht Washingtonis, õigustatud järelevalvet teostama üksikseaduste põhiseaduslikkuse üle.

Huvitav on, et endine absolutistlik ja 1906. a. saadik poolkonstitutsiooniline Venemaa mõnel korral häbelikult hoogu võttis selleks, et kõrgemale kohtule — Senatile — anda vaidluse- (protesti-) õigust kõrgema võimu seadusandlike aktide puhul. Juba Senati Statuudi järele 8. septembrist 1802. a. oli ta õigustatud protesteerima sääraste ukaaside väljaandmise vastu, mis tema arvates olid kahjutoovad või muude seadustega vastolus. Teada on aga ka, et seda õigust juba 1803. a. niivõrt kärbiti, et ta igasuguse tähenduse kaotas. A. 1905 ennistati Senat õiguses, formaalset kontrolli teostada seadusandliku võimu teotsemise üle: nimelt avaldas 15. juunil 1905 riigivõim, tol ajal veel absoluutne monarh, seaduse selle kohta, et mingit seadusandlikul teel, s. t. Riiginõukogu osavõttel, antud normi ei võidud muuta ega tühistada teisiti kui samal teel ja et Senatil on õigus säärase seaduse või ukaasi avaldamisest keelduda, mis ülemalmainitud korda rikkudes antud. Aga Senatil puudus õigus kontrollida, kas uus seadus või ukaas oma sisult on kooskõlas Põhiseaduse määrustega või mitte. Põhiseadus 23. aprillist 1906 andis temale ka selle õiguse, ja Senat on mõnel korral seda oma õigust ka tarvitanud (näit. määruse puhul, mis sisaldas uut Statuuti Sõjaväe-

arstiteaduse Akadeemiale). Kahjuks juhtus seda väga harva, ehk küll põhjusi oleks palju leidunud, iseäranis alates tost ajast, mil 1906. a. Põhiseaduse § 87-ndat tarvitama hakati tema mõtte ja otstarbe vastaselt. Aga senaatorite enamus tõrkus kontrolliõigust tarvitamast. Nimelt polnud Senat tol ajal täitsa rippumatu, ja kõrgema kohtukoja rippumatus on *conditio sine qua non* kohtulise kontrolli teostamise puhul. Me näeme varsti, kuidas Põhja-Ameerika Ühisriikide Põhiseadus hoolitseb kõrgema kohtu liikmete rippumatuse eest.

Põhja-Ameerika Ühisriikide Põhiseadus 1787. a. 17. sept. ütleb kõrgema föderaalkohtu suhtes (artikkel III, § 1.) järgmist:

„Kohtuvõim Ühisriikides kuulub kõrgemale kohtukojale ja temale alistuvaile kohtuile, missugused Senat tarvidust mööda võib luua ja organiseerida. Kohtunikud, niihästi kõrgemas kui ka alistuvais kohtutes, on ametis niikaua kui nad pole karistuse osaliseks saanud ja saavad oma teenistuse eest kindlal ajal palka, mida mitte ei saa vähendada, niikaua kui nad ametis on“.

„Kohtuvõimule alluvad kõik vaidlused õiguse ja õigluse alal, mis tekivad ühenduses selle käesoleva Põhiseadusega, Ühisriikide seadustega ja lepingutega, mis sõlmitud või tulevikus sõlmitakse, kõik vaidlusasjad, mis puutuvad saadikuid, teisi diplomaatlikke esindajaid ja konsuleid, kõik vaidlused, mis kuuluvad admiraliteedi jurisdiktsiooni ja mereõigusse, vaidlused, kus Ühisriigid esinevad poolena, kõik vaidlused kahe või mitme osariigi, mõne osariigi ja teise osariigi kodanikkude vahel, nõuded ühe ja sama riigi kodanikkude vahel kinnistute asjus, mis tekkinud mõne osariigi loobumisel, vaidlused riigi ja tema kodanikkude ning välisriikide, kodanikkude ja alamate vahel“.

„Kõigil juhtudel, mis puutuvad saadikuid, muid diplomaatlikke esindajaid ja konsuleid, ja neil juhtudel, kus poolena esineb mõni osariik, esineb kõrgem kohus esimese astmena. Kõigil muil ülemalmainitud juh-

tudel fungeerib kõrgem kohus kui apellatsiooninstantis tõsiasiade ja õiguse alal, nende kitsendustega ja neile reeglitele vastavalt, mis kongress määrab eriseadusega“.

§ 2. esimesel lausel, sõnadel „kohtuvõimule alluvad kõik vaidlused õiguse ja õigluse alal, mis tekivad ühenduses käesoleva Põhiseadusega“ põhjenebki kõrgema kohtukoja võim kaaluda ja otsustada kongressi või üksikute osariikide seadusandluste poolt vastuvõetud seaduse vastavust Põhiseadusele ja seletada Ühisriikide Põhiseadust.

Iseenesest ei väljenda 1787. a. konstitutsioon seda kõrgema kohtu õigust päris kahtlusevabal kombel, teist moodi seletust täitsa kõrvaldades. Aga kõik tunnustatud autoriteetid õigusteaduse alal kui ka kohtutegelased on ikka asunud seisukohal, et 1787. a. konstitutsiooni loojatel just säärane õigus mõttes mõlkus, ja praktiline elu on nende vaatekoha omaks võtnud. Vaidlusi tekitab ainult küsimus, missugusel määral omab kõrgem kohus seda õigust. Siin peab toonitama, et Põhja-Ameerika Ühisriikide föderaalkohtu autoriteet on suur. Tänu selle eest võlgneb ta peaasjalikult mõnede esimeeste järjekindlale ja hiilgavale teotsemisele nende pikal ametisoleku ajal.

Kõrgemat kohtukoda puutuvates 1787. a. konstitutsiooni paragrahvides on kahetsemisvääriline puudus. Tema kuulub küll kohtunikud tagandamatuiks ja keelab nende palka vähendamast ametisoleku ajal (Praktikas on hakatud seletama viimast asjaolu nii, et kohtuniku palka ei saavat ka tõsta. Seega tahetakse kohut kaitsta igasuguse surve, ähvarduse ja meelituse eest), aga kõrgema kohtu liikmete arv pole kindlaks määratud. Täheandab kongress võib presidendi nõusolekul billiga toime panna seda, mida Inglismaal nimetatakse peeride arvu tõstmiseks, s. t. võib suurendada kohtunikkude arvu. Kõrgema kohtu liikmed nimetab president Senati nõusolekul. Kui nüüd selgub, et kohtuliikmete enamus omab vaated, mis presidendile ja tema parteikaaslastele ei sobi, siis võib ta kohtu koosseisu suurendada selleks,

et saavutada meelsat enamust. See juhus ka XIX aastasaja 80-dates aastates president Cleveland'i aegu. Kohtuliikmete arv ei saagi olla ad infinitum muutumatu. Aga kui mõni Euroopa riik peaks kavatsema oma kõrgemale kohtule anda samu õigusi, mis on Ameerika föderalkohtul, siis ei peaks ka puuduma määrus, mis peeride arvu tõstmise hädaohu kõrvaldaks. Võiks näit. uuesti nimetatud kohtuliikmed enne nende nimetust kohtusse tulnud toimetuste arutamisel ilma hääle-õiguseta jätta.

Kuidas täidab nüüd kõrgem föderalkohus Washingtonis oma kohuseid kui järevalve-asutus? Kas ta on õigustatud omal algatusel ja vabalt arvustama iga seadust, mis kongress annud ja mille president on kinnitanud, ja oma otsust ühe ja teise Põhiseaduse § mõtte kohta kuulutama? Sugugi mitte, sest sellega oleks kõrgemale kohtukojale antud absoluutse veto õigus ja oleks ta suvereenseks tehtud. Ei, modus procedendi on järgmine: Iga kodanik, kodanikkude rühm, füüsiline ja juriidiline isik on õigustatud kõrgema kohtu ees kaebust tõstma, kui ta arvab, et temale Põhiseaduses kindlustatud õigusi on rikutud mõne seadusega või korraldusega. Siis arutab kõrgem kohus kaebuse ja otsustab, kas teatav norm on kooskõlas Põhiseadusega või mitte. Viimasel puhul seletab kohus, et kaebaja või kaebajad pole Põhiseaduse vastu käiva seadusega seotud. Kõrgema kohtu autoriteet on nii suur, et säärase otsus asjaomase seaduse otsekohe purustab. Ta kaotab oma jõu, sest ükski kohus Ameerikas ei tunnista enam kodanikku süüdlaseks, kes teda rikkunud. Ühtki kodanikku ei saa säärase seaduse mitteäitmise eest vastutusele võtta.

Toome paar näidet seesuguste otsuste kohta; aastal 1894 võttis kongress vastu Tulumaksuseaduse. Rühm kodanikke nägi tolles seaduses Põhiseaduse ühe printsiibi, nimelt kodu puutumatus, rikkumist, sest seadus lubas maksuametnikkudel eramajadesse tungida selleks, et maksuvõimet kindlaks teha.

Kõrgem kohus otsustas, et Põhiseaduse poolt tagatud kodupuutumatus-õigus on uue maksuseadusega rikutud, ja kuulutas selle Põhiseaduse vastaseks. Ta tuli ära muuta. 20 aastat hiljemini, uues koosseisus, asus kohus teisele seisukohale — ja praegu veel maksuvusel olev Tulumaksuseadus ei leidnud vastuseismist, kuigi ta sisaldab väga kareid norme.

Teine näide: XIX aastasaja lõpul tegid väärnähtused, mis esile tulid raudtee sõidutariifide määramisel suurte raudteede aktsiaseltside poolt, tarvilikuks neid tariife riikliku kontrolli alla võtta. Mitu aktsiaseltsi kaebasid, tõendades, et kongress olevat oma võimupiirist äle astunud ja Põhiseadust rikkunud. Kuid kõrgem kohus otsustas, et kaebus on põhjendamata, sest 1787. a. Põhiseadus andvat kongressile õiguse seadusi anda, mis korraldavad kaubanduslikku läbikäimist üksikute föderatsiooni kuuluvate riikide vahel; tariifiseadus omab sama tähendust.

Võiks vahest öelda: kõrgema kohtu olemasolu säärase õigustega on seletatav ja võimalik liitriigis, nagu seda on Põhja-Ameerika Ühisriigid, kus võivad tekkida lahkumineku liidu ja üksikriikide konstitutsiooni, liidu seaduste ja osariikide seaduste vahel. Ühisriikides moodustavad seadused, mis tervet riigielu korraldavad, järgmise astmiku nende ulatuse mõttes: liidu konstitutsioon, liidu seadused, üksikriigi konstitutsioon, üksikriigi seadused. Need neli astet peavad omavahel olema teatavas kooskõlas. Pealegi pole kongress kui ka üksikriigid oma seadusandluses mitte vabad, vaid nende võim on piiratud konstitutsiooniga. Ei liidukongress ega üksikriikide seadusandlus pole kõikvõimused. Pealegi pole liidu konstitutsioon mitte elastiline, vaid paindumatu, mida muuta saab ainult väga keerulises korras. Lõppude lõpuks on rahvas kõrgem seaduseandja. Ta on oma suvereense tahte avaldanud Põhiseaduses, ja kohus valvab selle järele, et need, kellele rahvas võimu edasi annud — seadusandli-

kud orgaanid — ei teotseks rahva suvereense tahte vastu.

Samad õigused, mis Põhja-Ameerika kõrgemal föderaalkohtul, on ka Brasiilia kõrgemal liidukohtul (1891. a. 24. veebruari Põhiseadus), art. 59. § 1).

Kas kõne all olevad kohtu õigused on mõeldavad ka üksikriikides ?

Enam jagu üksikriikide Põhiseadusi, on meil tegu kas monarhiaga või vabariigiga, ei tunne säärast kõrgema kohtu kompetentsi.

Oli ainult üks tähelepanu-vääriline erand: Saksimaa oma vana, 1831. a. Põhiseadusega.

Viimase § 142. kõlab järgmiselt: „Riiklik kohtukoda asutatakse Põhiseaduse kohtuliseks kaitseks“.

Ja § 153: „Kui mõne Põhiseadusse puutuva küsimuse seletamisel tekib kahtlus, mida ei saa kõrvaldada valitsuse ja seisuste esindajate ühisel kokkuleppel, siis tuleb kõik väited poolt ja vastu, niihästi valitsuse kui ka seisuste omad, esitada riigi kohtukojale. Seks otstarbeks annab iga partei kohtule kirjaliku seletuse, mis pooltele vastamisi teatavaks tehakse. Vastasparteid esitavad kohtule selle järele vastulaused. Kohtu otsus tunnistatakse autentlikuks Põhiseaduse seletuseks“.

§ 154 lisab juurde järgmist: „Kõik seadused, korraldused ja harjumused, mis on vastolus Põhiseaduse määrustega, on maksusetud. Sellest järgneb, et kõik Põhiseadusele vastukäivad seadused ei või jõusse jääda“.

Selge on, et sääraste küsimuste otsustamine peab kuuluma just riigikohtu kompetentsi.

Igaüks peab tunnustama, et mitte parlament, puht poliitilise iseloomuga asutus, mis pealegi on parteilise võitluse tulipunktis, ei saa otsustada neid küsimusi, vaid seda saab ainult väljaspool igapäevast politikat asuv kohus. Veel vähem saab olla parteituks Põhiseaduse seletajaks riigivalitsus, kes samuti on poliitiliste rühmituste saavutus.

Vana õiguslik Rootsi riik on leidnud ühe erilise mooduse kodanikkude põhiseadus-

likkude õiguste kaitseks (temalt on eeskuju võtnud noor Soome vabariik oma uue valitsusvormiga). Vanal ajal oli midagi sarnast Arragoonias („Justitiá“) ja Taanimaal („Königsvogt“). Rootsís on 1809. a. konstitutsiooni järele nimelt kaks kõrgemat ametnikku, kelle kohuseks on seaduse kaitse: kantsler ja riigipäeva prokuraator (Riksdagens Justitie-ombudsman).

Rootsi 1809. a. Põhiseaduse art. 27 määrab: „Kuningas nimetab kantsleri kogunud ja erapooletute juristide hulgast, kes on kohtunikuna teetsenud. Kuninga prokuraatorina peab ta ise ehk temale alistuvate alamate prokuröride kaudu tõstma süüdistust kõigil juhtudel, mis puutuvad üldisesse julgeolekusse ja kroonu õigustesse; samuti peab ta kuninga nimel hoolt kandma, et õigusemõistmine õieti toimuks, ja kohtunikkude ning ametnikkude eksisammude järele valvama.“

Kuningliku kantsleriga kõrvusi täidab umbes sama funktsiooni riigipäeva prokuraator (Riksdagens Justitie-ombudsman).

Nimelt määrab Põhiseaduse § 96. järele (1866. a. väljaandes) riigipäev iga korraliku sessiooni jooksul ühe juristi, kes on tuntud vilumuse ja aususe poolest, riigipäeva prokuraatoriks. Tema ülesandeks on järelevalvet teostada selle kohta, et kohtunikud ja ametnikud seadusi täidaksid. Tema peab vastavale kohtuasutusele kaebama nende peale, kui nad oma kohuste täitmisel seadusevastaselt või parteiliselt talitanud, olgu isikulistel või muil motiividel, ehk kui nad oma teenistusekohused hooletusse on jätnud.

Riigipäeva prokuraatoril on abi, kes valitakse riigipäeva poolt samas korras.

§ 99. järele on riigipäeva prokuraatoril õigus, kui ta seda tarviliseks peab, osa võtta kõrgema kohtu arutlustest ja otsustest, n. n. alamate revisjonikohtute, apellatsiooni kohtute, kõigi valitsemisasutuste ehk nende asetäitjate asutuste ja kõigi alamkohtude istungitest. Tal pole aga hääleõigust. Tal on õigus näha saada kõigi kohtute, ametiasutuste ja riigiasutuste protokolle ja akte.

Kõik riigiametnikud on kohustatud teda ameti-
kohuste täitmisel toetama ja prokurörid pea-
vad tema nõudmisel abi andma süüdlaste
jälgimisel.

§ 100 kohustab riigipäeva prokuraatorit
iga aasta aru andma selle kohta, kuidas ta
oma kohuseid on täitnud ja olukordade
kohta valitsuseasutustes ning kohtutes; ta
on samuti kohustatud tähelepanu juhtima
puudustele seadusandluses ja ettepanekuid
tegema nende kõrvaldamiseks. Nii on Root-
sis teotsemas üksteise kõrval kaks samalaa-
dilist seaduslikkuse järelevalve asutust ja
igal rootslasel on õigus nende ees kaebust
tõsta, kui temale seaduse, eriti Põhiseaduse
kaudu antud õigusi on rikutud kas valitsuse
või kohtu poolt. Teiste sõnadega, Rootsis
on olemas võimus seaduse kaitse. Ükski
riigiteenija, oli see minister või linnavaht,
ei või kunagi kindel olla, et tema peale ei
tõsta korraga kaebust üks neist seaduste
täitmise järele valvajaist.

Tegelikult tuleb neil harva vahele astuda,
sest ainuüksi nende olemasolu ja võimu ula-
tus põhjustavad, et iga väiksema seaduse
rikkumise katse juba idus lämmatatakse.

Missugused on kõrgema Riigikohtu või-
mupiirid Eesti Vabariigis?

Eesti Vabariigi Põhiseaduses 15. juunist
1920. a. on Riigikohtu tegeluse kohta käiv
määrus väga sõnaaher, nimelt lausub Põhi-
seaduse § 69 ainult järgmist: „Ülemat kohtu-
võimu Eestis teostab Riigikogu poolt valitud
riigikohtunikudest koosseisev Riigikohus.“

Kõige pealt kergib esile küsimus: kas
riigikohtunikud valitakse teatava pikema või
lühema aja peale või on nad eluaegsed?
Kui peaks eriseadus välja antama, et nad
on valitud teatava kindla aja peale, siis tu-
leks konstateerida, et säärane seadus pole
Põhiseadusega kooskõlas.

Eesti Põhiseaduse § 71 kõlab: „Kohtu-
nikke võib tagandada ametist ainult kohtu
teel.“ Siin pole mingit erandit loodud Riig-
ikohtu liikmete tarvis, vaid § 71 on vor-

muleeritud nii, et teda peab tunnistama ab-
soluutses reeglis. Oleks ka täitsa loo-
muvastane, kui alama ja keskmise instantsi
kohtunikud oleksid varustatud eesõigusega,
mis kõrgema kohtu liikmeil puudub, nimelt
et nad oleksid tagandamatud. Vaevalt võibki
oletada, et Põhiseaduse väljatöötamisel sää-
rast sihti silmas oleks peetud. Seepärast
võib kahtlematult järeldada: Põhiseaduse
mõtte järele on ka Riigikohtu liikmed tagan-
damatud. Soovitatav oleks ainult Põhiseaduse
võimaliku revideerimise korral § 71. varustada
Põhja-Ameerika Ühisriikide eeskujul, et koh-
tuniku palka ei tohi tema ametisoleku ajal
vähendada. Eesti Põhiseadus ei lausu mi-
dagi Riigikohtu kompetentsist. Temast ei
saa järeldada, kas kohtul üldse ja kõrgemal
kohtul eriti on õigus mingi seaduse kohal-
damisel otsustada, kas ta on Põhiseadusega
kooskõlas või mitte ja viimasel korral tema
kohaldamisest loobuda.

Siiski leidub Eesti Põhiseaduses üks §,
millest näib võimalik olevat järeldada, et
kohtud on õigustatud järelevalvet teostama
selle kohta, kas seadused on kooskõlas Põhi-
seadusega. Nimelt ütleb § 86, et „Põhiseadus
on vankumatuks juhteks Riigikogu
ning kohtu ja valitsuseasutuste tegevuses“. Kui
Põhiseadus on sääraseks vankumatuks
juhteks, siis ei tohi järjekult kohaldamist
leida mingi eriseadus, mis oma sisus Põhi-
seaduse mõttele vastu käib.

Soovitatav oleks, et Riigikohtule antaks
samasugune õigus mis omane Kõrgemale
kohtukojale Washingtonis, nimelt, et ta võiks
kodaniku kaebuse puhul seaduse siduvat
võimu maksvusetuks tunnistada, kui selgub,
et mainitud seadus on Põhiseadusega vast-
olus. Sest selge on, et kui säärane seadus
jõusse tohib astuda, mis Põhiseadusega
vastolus, siis lakkab Põhiseadus olemast
vankumatuks juhtnööriks.

Prof. Dr. Ed. Berendts.

Linnamaksu-seadusest.

I.

Vene ajal olid linnamaksu eeskirjad esialgu paigutatud Linnaseadusesse. Üksikud täiendused ilmusid aegamööda Täielikus Seaduste Kogus ja Seaduste ja Valitsuse Korralduste Kogus. Üldnormid puudusid täiesti. Maksustamisvõimalused olid väga kitsad, mis linnade heakorra parandamise püüded alati kammitsas hoidis.

Avaramale alusele seati linnade majapidamine alles Kerenski-aegse seadusega 29. septembrist 1917. Linnade tulude, kulude, eelarvete ja aruannete kohta (Sead. ja Korr. Kogu 1917, art. 2010), kuid tegelikult ei jõudnud see seadus enne Eesti riigi tekkimist maksma hakata. Pealegi jäid sellest seadusest ka Kerenski ajal mõned tähtsad osad maksma panemata, nimelt § 4. ja 29—63. (kinnisvara-maksust vabastatud kinnisvarade nimekiri, kinnisvara erimaksu, naturaalkohustuste asemaksu, lisatulumaksu ja korteri-üürimaksu eeskirjad).

Üldiselt kannab see seadus rutulise töö jälgi. Puuduvad üldnormid, üksikud maksueeskirjad on maha kirjutatud endistest määrustest, ilma et neid oleks sisemiselt seotud. Eeskirjade koguna ei ole ta ka täielik, sest et mitme (4) maksuseaduse sisu ei ole esitatud, vaid ainult sellekohane õiendus tehtud. Need tehnilised puudused ei vähenda siiski palju selle seaduse sisulist väärtust, mis selles seisab, et linnade maksustamisõigust märksa laiendati.

Selle seaduse alusel püsib maksustamine Eesti linnades ka praegu. Muudetud on peaaesjalikult maksude ülemmäärad ja lõbusus maksu eeskirjad. Kuid muudatused on tehtud katkendiliselt kaheksas eriseaduses. Kuna 1917. a. 29. sept. seadus neli Vene eriseadust maksma jättis, käsitavad meil eriti linnamakse kokku kolmteistkümmend seadust, peale riigimaksu seaduste, mis osalt ka linnamakse korraldavad.

Neist andmeist selgub iseenesest rutuline tarvidus uue ühtlase Linnamaksuseaduse järgi, seda enam, et vene-aegsete maksueeskirjade tekstid koguni paljudes linnaomavalitsustes puuduvad.

Kuid veel tähtsam on vajadus uute maksustamisvõimaluste järgi. Meie linnad on kaugele maha jäänud Lääne-Euroopa linnadest, rääkimata Ameerika omadest, heakorra olude korraldamises. Suuremas osas linnades puudub veevärk, kanalisatsioon, uulitsad on armetus seisukorras jne. Ainult linna ettevõtete abil ei saa tarvilisi summasid. Ka maksustamise alused tuleb paratamata avaramaks teha, mida võimaldaks kõige otstarbekohasemalt uus Linnamaksuseadus.

Vastavalt neile kahele vajadusele tekivad Linnamaksu-seaduse väljatöötamise suhtes kahesugused küsimused: õigus- ja majanduspoliitilised küsimused. Käesoleva kirjutuse otstarve oleks puudutada Linnamaksuseaduse õiguslikku külge, piirdudes peaaesjalikult süsteemiküsimustega.

Esiteks tuleks selgusele jõuda, kui suure ulatusega peaks olema tulev maksuseadus — kas linnamaksu-seadus või omavalitsusemaksu seadus?

Meil on harjutud võimu ette kujutama kahesugusena — riigi ja omavalitsuse näol. Sellepärast tekib riigimaksu mõiste kõrvale assotsiatsiooni teel ka ettekujutus omavalitsusemaksust. Kuid tööpoolest ei ole meil ühtlast omavalitsust kui tervikut, vaid kaks iseseisvat haru — linna- ja maakonna-omavalitsus, mis on seotud ainult järelevalvaja riigivõimu läbi. Nende omavalitsuste tarvidused ei ole ka sugugi ühesugused, niisama ka sissetulekute allikad, maksusid mitte arvesse võttes. On iseenesest arusaadav, et näiteks Tallinna ja mõni metsatagune vald ühesugusel alusel ei saa makse võtta. Sellepärast on loomulik, et maksu-

seadused mitmesuguste omavalitsuse üksuste kohta on iseseisvad. Preisimaal maksab küll ühtlane kogukonnamaksu-seadus, kuid see käsitab ainult üldisi maksustamise aluseid, kaebuste ja trahvimise korda, mis meil maksuõiguse alusel hoopis välja kujunemata. Kuid peale selle on ka seal omaette krei- side, provintside ja maade (riikide) maksu- seadused.

Meie oludes võiks kaalumise alla tulla ainult linnade ja alevite maksude ühtlus- tamine ühise maksuseadusega, kuna need omavalitsused enam-vähem ühesugustes tingi- mustes teotsevad ja raske on ütelda, kus linn algab ja alev lõpeb. Mustvee alev näiteks on mitu korda suurem kui Baltiski linn. Nende heakord vajab korraldust ühe- sugusel alusel, sellepärast ka ühesugust maksustamist. Sellepärast on täiesti soo- vitav, et alevid Linnaseaduse alla viidaks, nagu uue Linnaseaduse eelnõus ka kavatse- takse, niisama et alevite kohta täies ula- tuses Linnamaksu-seadus maksma pandaks.

Teiseks tuleb üles seada põhimõtted kuidas peab linnamaks kujunema üldises maksude süsteemis — iseseisvana, lisa- maksuna või lõpuks osamaksuna riigimaksust. Maksva seaduse järgi on meil kaugemalt suurem jagu linnamakse iseseisvad, lisa- maksu näol võetakse ainult puhtakasu-maksu ja osamaksu näol tulumaksu. Kuna lisa- maksu linnad ise määravad, ei ole osamaksu kohta omavalitsustel midagi ütelda — see määratakse kindlaks vastavas riigimaksu- seaduses. Sellepärast ei saa osamaksu õieti maksuks lugeda, vaid tema kuulub abirahade liiki. Viimast tuleb vähe otstarbe- kohaseks tuluallikaks pidada. Iga majan- dusliku edu tähtsamaks eeltingimuseks on iseseisvus tulude saavutamisel. Seda ei võimalda abirahade süsteem. Seesama puudus on osalt ka lisamaksudel, kuigi nende suurus teatud piirides linna-omava- litsuse määrata on ja selletõttu rohkem vaba korraldamist võimaldab. Teisest küljest on lisamaksul see eriline halbust, et sissetulek sõltub riigimaksu koormavusest. Kui riigi-

maksu määrad on iseenesest juba koorma- vad, siis ei aita ka suured seaduses ettenäh- tud lisamaksu võtmise võimalused. Tegelikult seesugusel korral maksu ikkagi kätte ei saa. Kuigi lisamaksude süsteem viimasel ajal välismaal, iseäranis Saksamaal moodis on, peaaegalikult sellepärast, et seda maksu kerge on peale panna ja ühes riigimaksuga sisse nõuda ilma eriliste maksuorganite loomiseta, ei oleks otstarbekohane linnademajapidamist ainult säärase maksustamisviisi peale rajada. Maksusüsteemi aluseks peaks ikkagi jääma iseseisev linnamaks, mis linnadele majandus-liku iseseisvuse kindlustab. Seesuguste maksude asjus ei peaks riik linnadele kon- kurentsi tegema. Ainult linnale peaksid kuuluma peaaegalikult niisugused maksud, mis kõige lähemalt seotud kohaliku hea- korraga, nimelt kinnisvara-maks, korterite ja äriruumide üürimaks, lõbustusmaks jne. Ise- seisvate maksude kõrvale võiksid jääda ka lisamaksud, kuid abirahadest tuleks nor- maaloludes loobuda.

Kolmandaks tuleb seisukoht võtta Lin- namaksu-seaduse üldise kava kohta. Sel- alal võiks olla eeskujuks kaks äärmist tüüpi, nimelt Preisi Kommunalabgabengesetz ja meil maksev Kerenski seadus. Esimene sis-aldab, nagu juba eespool tähendatud ainult üldisi korraldusi maksuliikide kohta, eriti otseste ja kaudsete maksude ning löi- vude kohta, ühes üldise kaebuste ja trah- vimiskorraga. Teine ei tunne üldisi korral- dusi ega maksude liike, vaid kirjeldab iga maksu üksikult. Ühel puudub eri-, teisel üldosa. — Meie Põhiseadus nõuab, et iga pealepandav maks — panis — peaks sea- duses olema ette nähtud. Sellepärast on maksuseaduses üksikute maksude kirjeldus tarvilik. Kuid puududa ei tohiks ka üldi- sed eeskirjad, mis hõlbustavad seaduse käsitamist ja tõlgendamist ning hoiaks ära üleliigse kordamise. Kokku võttes tuleks valida kesktee — paigutada ühte seadusesse niihästi üld- kui ka eriosa, mis kõige pare- mini vastaks dogmaatilistele nõuetele. Eri- osa aluseks tuleb võtta Kerenski novell,

mis sisuliselt ennast elujõulisena on näidanud, üldosasse ümber paigutades üldise tähendusega normid ja neid täiendades välismaa seaduseandluse eeskujul.

Nejas üldise tähendusega küsimus oleks sisu piiride küsimus: kas tuleb seadusesse mahutada kõik tulud, nagu Kerenski novellis, või piirduda maksudega? Seaduse ühtluse mõttes näib otstarbekohane olevat selles käsitada ainult makse, välja jättes kõik muud sissetulekud ja koormused, mis ette peaks nähtama Linnaseaduses. Viimase eelnõus on ka see seisukoht läbi viidud, välja arvatud koormused, mille kohta on tähendatud, et need eriseadusega korraldatakse. Siiski näib, et mingisugust raskust ei võiks tuua, kui need eriparagrahviga Linnaseaduses ette nähtaks, nagu maksvas Linnaseaduses, kuna need maksuseadusesse ei sünni.

Lõpuks tuleb seisukoht võtta, kas on otstarbekohane Linnamaksu-seaduses ette näha uusi makse. Kui iga seaduses ette nähtud maks paratamata kohe peale peaks pandama, oleks see küsimus peaaesjalikult jooksva majanduspoliitilise tähendusega. Küsimus ripuks ära sellest, kas linnade vajadused nõuavad uusi makse kui tuluallikaid. Kui aga maksuseaduse peale vaadata kui programmi peale, mis tuleb kokku seada pikema aja peale ja mida peab täitma tarviduse järgi, siis tuleb uute maksude maksuseadusesse ülesvõtmise peale vaadata süsteemi ühtluse ja täielikkuse seisukohast. Maksvas Linnamaksu-seaduses on paljud maksustamisvõimalused ette nägemata, kuna teisest küljest üksikud maksud kuulmata kõrgele on kruvitud. Maksustamisteooria nõuab ja praktika on näidanud, et maksukoorem kergem tundub, kui maksud võimalikult mitmekesised on ja igal üksikul juhul suuri summasid välja ei tule anda. Sellepärast on uute maksustamisvõimaluste ettenägemine põhimõttelikult soovitatav.

Tähtsama tühja kohana tundub meie maksvas Linnamaksu-seaduses üürimaksude puudus korterite ja äriruumide pealt. Need

maksud on välisriikides tähtsaks tuluallikaks omavalitsustele. Praegune seisukord on seda võõrastavam kui silmas pidada, et korterite üür kunstlikult alla on surutud, mis nende maksustamise, näiteks uute korterite ehituse fondi loomiseks, iseäranis tänuvääriliseks maksu-ettevõtteks teeb. Väga ajakohane on sellepärast Tallinna linna-omavalitsuse ettepanek korterimaksu sisse seada. Peab tähendama et viimase järgi tuleksid korterid maksu alla mitte nende üüri, vaid põrandapinna suuruse järgi mida, muu seas tähendades, küll õnnelikuks maksustamise aluseks ei saa pidada, kuna tema järgi korteri väärtuse üle kuigi täpsalt ei saa otsustada. — Niisama puudub väärtuste juurdekasvu maks, mis on põhimõtteliselt üks õiglasematest maksudest, kuigi teda meie oludes raske on ellu viia. Edasi ei ole meil tarvitusel maksud juurdeveo-teede korrahoidmiseks, mis paljudes linnades väga tarvilikud oleksid.

II.

Eespool puudutati juba maksuseaduse üldosa tarvilikkust. Et maksvas seaduses see puudub, ei võiks üleliigne olla Linnamaksu-seaduse üldosa alusjoonte juures eriliselt peatuda.

Üheks raskemaist ja harilikult kõige vähem õnnestuvaist ülesandeist iga seaduse üldosa kokkuseadmisel on juhtivate mõistete loomine. Ka Linnamaksu-seaduse käsitlemisel tekib muidugi küsimus, mis on õieti linnamaks. Igapäevases elus tarvitatakse sõna „maks“ igasuguste rahaliste kulude tegemisel, nagu võlamaks, elektrimaks, korterimaks, viimane üüritasu ja maksu tähenduses. Peale igapäevase elu tähenduse on maksul ka seaduseandluses laiem ja kitsam tähendus. Nii kuuluvad maksude hulka laiemas tähenduses ka lõivud (poslinid), kuna erilises tähenduses viimased välja jäetakse. Üldiselt tunnustatud on seisukoht, et maksu all laiemas tähenduses tuleb mõista sundkulu — avaliku õiguse alusel tehtavaid väljaminekuid — ja nimelt rahalist sundkulu üldsuse (ühiskond-

liste) tarvete rahuldamiseks. Sellepärast ei kuuluks naturaalkoormased maksude liiki. Riigimaksust eraldub linna-maks selles, et ta linna-omavalitsuse ülespidamiseks võetakse, misjuures viimase all tervet Linnaseaduses ettenähtud linna-omavalitsuse õiguste ja kohustuste kompleksi tuleb mõista. Võetakse maksusid harilikult kas varandusliste saavutuste (otsene maks), kulutamiste (kaudne maks) või avalikkude asutuste ja ettevõtete abitarvitamise (lõiv) puhul. — Kokku võttes tuleb linnamaksuks nimetada kodanikkude rahalist sundkulu linna-omavalitsuse ülespidamiseks, nende varaliste saavutuste, kulutamiste ja linna avalikkude asutuste ja ettevõtete abitarvitamise puhul.

Selle mõiste piirides ei tuleks seadusega erilisi vahesid luua otseste ja kaudsete maksude ning lõivude vahel, kuna teooria seni täiesti kindlaid üldiselt tunnustatud nende üksikute liikide tundemärke pole suutnud luua.

Peale üldise linnamaksu mõiste tuleb luua nimetus igale maksule, mis käsitamise mõttes võimalikult lühike peaks olema ja maksualuse asja või toimetuse nimetuse eneses mahutama.

Kõige tähtsam üldosa küsimus on muidugi maksustamissubjektide küsimus: kel on õigus makse peale panna, mis seaduse järgi lubatud?

Politseilises riigis on harilikult kaks omavalitsuse-maksu määramise instantsi: omavalitsuse-nõukogu või muu vastav omavalitsuse kõrgema võimu organ, kes maksu-määruse kokku seab, ja keskvalitsuse vastav organ, kes maksumääruse kinnitamise üle otsustab. Ka meie maksev Linnamaksuseadus nõuab suurema osa maksude kohta siseministri kinnitust. See kord ei ole kokkukõlas meie Põhiseadusega ja Omavalitsuse Järelevalve Seadusega, mille järgi keskvalitsuse asutused ainult omavalitsuse tegevuse seaduslikkuse järele valvavad. Vaevalt on ka Siseministerium kohane asutus maksude otstarbekohasuse üle otsustama, kuna tal vastavad asjatundjad organid puuduvad.

Sellepärast tuleks uues Linnamaksuseaduses maksumääruste kinnitamine keskvalitsuse asutuste poolt põhimõttelikult ära jätta. See on nähtavasti ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, nagu Ajutise Omavalitsuste Maksude Seaduse eelnõust näha, mille järgi on kavatsatud maksude ülemäärade kinnitamist terve rea maksude suhtes ära jätta. See ei tähenda muidugi, et omavalitsustele tuleks piiramata maksustamisvõimalus jätta. Need piirid peaksid tähtsamate maksude kohta ette olema nähtud maksuseaduses eneses, nagu see ka seni osalt on olnud. Vähem tähtsate maksude asjus võiks aga ka omavalitsustele täiesti vabad käed jätta.

Kuid on ka niisuguseid makse, mis iseäranis tähtsaid üleriiklisi huviseid riivavad, nagu juurdeveoteemaksud raudtee- ja laevakoormate pealt, või mida raske on üldiselt normeerida, nagu väärtuste juurdekasvu- ja ruumide suurusemaksu tariifid, sest et nad kohalikkudest oludest väga ära ripuvad ja ühtlasi peavad juhutama üldistest majanduspoliitilistest ülesannetest, mis kohalikkude maksustamishuvidega võivad ka vastoludes olla. Seesuguste maksude pealepanemine peaks igal üksikul juhtumusel kaalumise alla tulema juhtivas üleriiklises majanduspoliitilises asutuses. Säärasena on seaduses ette nähtud Riigi Majanduse-nõukogu, mille kompetentsi ka praeguse põhikirja järgi kuulub uute maksude pealepanemise küsimuse lahendamine. See asutus on seni vähe tegevust avaldanud, kuid oma mõtte ja seaduslikkude raamide poolest on ta kohane, et temale tulevikus tähtsamaid tegelikke majanduspoliitilisi ülesandeid lahendada antaks, kuigi nõuandva ja omavalitsuse-maksude suhtes ka keelamisõigusega.

Uusi makse peale panna võib Põhiseaduse järgi ainult vastava eriseadusega või niisuguse asutuse poolt, kes selleks eriliselt volitatud. Meil on uute vähemate maksude lubamise õigus siseministril kokkuleppel rahaministriga. Vastavalt eeltoodud väidetele peaks ka see õigus kuuluma Riigi Majanduse-nõukogule.

Nagu eespool väidetakse, peaks linna-omavalitsustel laialine maksude määramise õigus olema. Iseenesestki mõista peaks see õigus kuuluma Linna-volikogudele, nagu nüüdki. Tekib aga küsimus: missugusel kujul peaksid Linna-volikogud oma maksustamisõigust teostama, nimelt kas määruse või otsuse kujul? Õieti seisab küsimus ainult nime- tuses, sest sunduslik jõud on otsusel ja mää- rusel ühesugune. Kuid ühtlase terminoloogia loomise mõttes on vaja siiski seisukoht võtta. Kui arvesse võtta, et määrustena avaldatakse püsivad eeskirjad tüübiliste nähtuste ja ot- suste näol üksikute juhtumuste kohta, siis peab arvama, et maksustamine esimest liiki toimetuste hulka kuulub. Sellepärast peaks makse peale pandama ainult maksumääruse põhjal, milles täielikult oleks ette nähtud maksustamise toimetused, määrad, kaebuste ja trahvimise kord, mitte nii kui nüüd, mil pahatihti ära tähendatakse ainult maksu- määrad. Praktika on seni osalt vastolus selle seisukohaga.

Iga maksuga tuleb ette, et seda õigel ajal ära ei tasuta. Seesugusel puhul tekib maksuõlg, mis sisse nõutakse vastuvaidle- mata korras. Selles korras ei võiks uus maksuseadus uuendusi tuua, kuid küll võiks ühtlustada sellega kaasas käivaid tsiviiltrah- visid, nimelt trahviprotsente ja maksu suu- rendusi. Praeguse korra juures on trahvi- protsendid mitmesugused, eraldi igas sea- duses kindlaks määratud. Otstarbekohasem oleks seaduses kindlaks määrata üldine ülem- määr, mille piirides Linna-volikogud trahvi- määrasid maksumäärustesse sisse võiksid võtta. Trahvimäärad peaksid, arvesse võttes kõrget laenuprotsenti, kõrged olema, näit. 5% kuus, nagu see mõnede maksude puhul juba praegu tarvitusel.

Peale tsiviiltrahvide tuleb maksuseadusel tegemist teha ka kriminaalkaristustega, nimelt valeteadete andmise eest maksusta- mise asjus. Maksvas seaduses puudub vas- tav üldine norm, küll aga leiduvad trahvi- normid üksikutes maksu-eeskirjades. Need on väga mitmekesised ja juhusliku ilmega.

Neid võrreldes ei ole tunda mingit ühtlast karistamise alust. See puudus tuleb uues Linnamaksu-seaduses kõrvaldada, ära tähen- dades üldosas need üldised valeteadete and- mise tunnused, mis karistuse määramisel mõõduandvad. Eeskujuna võiks käsitada Preisi Kogukonna-maksu Seaduse § 79. Selle järgi trahvitakse valeteadete andmist kompetentsele maksustamisasutusele, a) kui selle sihiks oli seaduslikust maksust kõrvale puiklemine — võrdlemisi kõrge rahatrahviga, b) muil juhusel kergemalt.

Niisama kirjud kui trahvinormid on trah- vimiskorra eeskirjad. Esimeses järjes on trahvimisõigus antud kohtule. Vaevalt on see otstarbekohane. Kohtuaparaat on kee- ruline ja töötab pikkamisi, kuna maksusea- duste rikkumise puhul vaja on rutulist survet avaldada. Sellepärast peaks valeteadete eest trahvimine Linna-omavalitsuse võimkonda kuuluma ja nimelt Linnavalitsustele. Ise- enesestki mõista peaks lõplikuks otsustajaks jääma kohus, kui trahvitav trahvimäärusega rahule ei jää. Edasikaebust kohtusse tuleks võimaldada niisugusel alusel, kui see ette on nähtud politseilise trahvimise korras. See trahvimisviis oleks kokkukõlas uuemal ajal retsipeeritud vana kohtupolitilise põhimõt- tega — kriminaalkohut võimalikult mitte koormata väikeste asjadega.

Maksustamisorganite tegevus põrkab aru- saadavalt tihti kokku maksualuste huvidega. Kuna esimeste korraldused sunduslikku laadi on, vajavad kodanikud kaitset ka niisuguste mitteseadusepärase korralduste puhul, mis süsteolist laadi ei ilmuta. Jällegi oleks mõtteta otseteel kaebusi kohtusse juhtida, vaid peaks võimaldatama üldises korras edasi- kaebust Linna-volikogule ja alles viimase otsuse peale administratiiv-kohtule. Osalt on säärane viis ka tarvitusel, kuid see ei ole seni maksev üldise korrana.

Nende küsimustega võiks Linnamaksusea- duse üldosa piirduda. Vastavad üldised normid peaksid kindlama aluse panema meie omavalit- suse-maksu õigusele, mis võrreldes LääneEu- roopaga meil veel arenemise algastmel. 7.

Riigikogu tegelus.

Riigikogu vanematekogu otsustas 22. märtsil s. a :

I. Rutuliseks tunnistada ja esimeses järjekorras arutusele võtta järgmised komisjonides olevad seadus-eelnõud, nende läbi vaatamist Riigikogu poolt enne suvist vaheaega tarvilikuks pidades :

a) Rahaasjanduse-komisjonis :

1. Riigi- ja omavalitsuse-asutuste teenijate ja nende perekondade pensioni seadus.
2. Väljaspool linnu ja aleveid asuvate kinnisvarade hindamise seaduse täiendamise seadus.
3. Seadus tollitariifide maksmapanemise kohta.
4. Tulumaksu-seaduse osalise muutmise seadus.
5. Tulumaksu-seaduse muutmise seadus.
6. Tulumaksu muudatuste seadus.
7. 1920. a. 19. jaanuari liikumata varanduste maksu seaduse muutmise seadus.
8. Täiendusseadus mõnede muudatuste kohta ärimaksuseaduses.
9. Seadus riigile ülevõetud varanduste ülesleidmise eest makstava tasu kohta.
10. Riigiametnikkude ja teenijate ametist vabastamise seaduse muutmise seadus.
11. Vene kroonule tasumata jäänud linnaomavalitsuste laenuvõlgade kustutamise seadus.

b) Üldkomisjonis :

12. Vene-aegsete aktsiate ja osatähtede registreerimise seadus.
13. Nimeta väärtpaberite õiguste kaitse seadus.
14. Eesti-Vene rahulepingu põhjal Vabariigi Valitsusele üleantud väärtpaberite tagasiandmise seadus.
15. Laevahüpoteegi-seadus.
16. Riigiteenistuse-seadus.
17. S. K. X kõite ja Ts. Kohtup. Seaduse muutmise seadus päranduse-asjus.
18. Vähemusrahvuste omavalitsuse ajutise korraldamise seadus.

19. Vähemusrahvuste omavalitsuse ajutise korraldamise seadus.

20. Vähemusrahvuste kultuuri- ja hoolekande-omavalitsuse ajutise korraldamise seadus.

21. Kohtumaksude ja -kulude seadus.

22. Sadamamaksude seadus.

23. Seadus kantsleiposlini kohta krepostijaoskondades.

24. Eesti ja Põhja-Ameerika Ühisriikide vahelise kurjategijate väljaandmise lepingu kinnitamise seadus.

25. Mõnede enne 11. nov. 1918. a. asutatud seltside, ühingute ja nende liitude likvideerimise seadus.

26. Kohtu-käskjalgade taks.

c) Riigikaitse-komisjonis :

27. Kaitseväeliste ja nende perekondade pensioni seadus.

d) Maakomisjonis :

28. Riigimaade põlisele rendile ja omanduseks andmise seadus.

29. Põlise tarvitamise ja eluaseme seadus.

30. Seadus väikemaapidajate rendilepingute pikendamise seaduse muutmise kohta.

31. Asundustalude ajutiste kõrvalrentnikkude maaga varustamise seadus.

e) Omavalitsuse-komisjonis :

32. Omavalitsuste maksuseaduste muudatuste ja täienduste ajutine seadus.

II. Rutuliseks tunnistada ja komisjonides võimalikult kiires korras arutusele võtta järgmised seaduse-eelnõud, ilma et nende läbi vaatamist Riigikogu poolt enne suvist vaheaega kindlustatuks peetaks :

a) Rahaasjanduse-komisjonis :

1. „Eesti Maapanga“ asutamise ja „Eestimaa maade krediitseltsi“ ja „Liivimaa mõisate krediitseltsi (Eestimaa tegevuspiirkonna jaoks)“ likvideerimise seadus.
2. Seadus vene-aegsete riigi-hoiukassade hoiusummade väljamaksmise kohta.
3. Eesti Vabariigi ja Saksa riigi vahel ilma sõja tagajärjel tekkinud nõudmiste

õiendamise kokkuleppe kinnitamise seadus.

b) Üldkomisjonis:

4. Riigivapi-seadus.
5. Perekonnaseisu seadus.
6. Perekonnaseisu-seaduse maksmatamise seadus.
7. Laevade mõõtmise seadus.
8. Nuhtlusseaduse (V. H. O. H. A. K.) § 58^a muutmise seadus.
9. Kaubandus-tööstuskoja seadus.

c) Hariduskomisjonis:

10. Eesti Vabariigi Tartu Ülikooli seadus.

d) Töökaitse-komisjonis:

11. Hoolekande seadus.

e) Omavalitsuse komisjonis:

12. Maanteede-seadus.

g) Üüriseaduse-komisjonis:

13. Riigikogu poolt 2. detsembril 1921. a. vastuvõetud üüriseaduse muutmise ja ärakaotamise seadus.
14. Riigikogu poolt 2. detsembril 1921. a. vastuvõetud üüriseaduse muutmise seadus.
15. Üüriseaduse muutmise seadus.

III. Lahtiseks jätta järgmiste seaduseelnõude rutulisus, sest et nendes ettenähtud otstarbeks eelarve korras summad on määratud:

a) Rahaasjanduse-komisjonis:

1. Põllupidajatele antava lühikeseajalise laenu seadus
2. Elukorterite ehituslaenu täiendamise seadus.
3. Põllumajanduslise erakorralise toetuslaenu seadus.

Riigikohtu tegelus.

Tsiviil-osakond.

Rendilepingute Pikendamise Seadus.

Väikemaapidajate Rendilepingute Pikendamise Seaduse § 1. järele (Riigi Teataja nr. 44--1922. a.) loetakse rentniku soovil pikendatuks rendilepingud, millede kestuse tähtaeg lõppes 1922. aasta kevadel. Sama seaduse § 2. järele jäävad pikendamise puhul maksmatad endised renditingimused rentniku ja rendileandja vahel, kui nad teisiti kokku ei lepi. Kui aga leping pikendamise alla ei käi, siis jäetakse neile rentnikele, kellel renditud maa peal omad majad, § 2. äratähendatud tingimustel, üks kolmandik tiinu hoonetealust maad (§ 3). Ka uue omaniku ja ostja vastu, kui rendileping B. Ts. Ö. § 4126. põhjal pikendamise alla ei peaks käima, jääb rentnikule ikkagi endisel alusel õigus ühte kolmandikku tiinu maad hoonete all ja ümber kasutada ja oma käes pidada kuni järgmise kevadeni (Riigikohtu tsiv. osak. toim. nr. 12—1924. a.).

Gildede varanduste üle valitsemine.

Tallinna-Haapsalu 2. jaosk. rahukohtunikule 12. V. 22 antud nõudepalves seletas Töö- ja Hoolekande-ministeeriumi volinik, et seisuste kaotamise seaduse põhjal endiste gildede varandused valitsemiseks mainitud ministeeriumi kätte ja hoole alla anti, muu hulgas ka Tallinna Kanut-Gilde maja, Laial tänaval nr. 16. Selles majas elab kostja S. S. ja ei taha sealt vabatahtlikult lahkuda, olgugi et talt seda on nõutud, sest korterit olevat ministeeriumil enesel tarvis riigiteenijate mahutamiseks. Nõudja palub sellepärast kostja sunduslikult välja tõsta. Kostja vaidles nõudmise vastu sel alusel, et nõudja on ainult gilde maja valitseja, mitte aga omanik, kes väljatõstmist võiks nõuda. Rahukohtunik lükkas nõude tagasi, leides, et Seisuste Kaotamise Seaduse § 5. järele võetakse gildede varandused küll Vabariigi asutuste kätte valitsemiseks, kuni nende varanduste edaspidine saatus seaduseandlisel teel lahendatakse.

Senini aga ei ole Kanut-gilde maja veel mitte riigi omanduseks tunnistatud, mispärast ka nõudmist Üüriseaduse § 15. ega 17. põhjal ei saa rahuldada. Nõudja edasikaebuse peale arutas Tallinna-Haapsalu Rahukogu seda asja 9. dets. 1922. a. ja kinnitas rahukohtuniku otsuse. Rahukogu leidis, et gildede varanduste „valitsemist“ Seisuste Kaotamise Seaduse § 5. põhjal ei tule mitte laiendavalt tõlgendada, vaid tuleb seda teha B. Ts. O. § 518. ettenähtud mõttes. Nõudmine, üürnik välja tõsta endisest Gilde majast, et sinna riigiametnikke mahutada, ei olevat Rahukogu arvamise järele kokkõlas ei B. Ts. O. § 518. ega Üürisead. § 15-ga. Seda nõuet võiks Töö- ja Hoolekande-ministeerium ainult siis tõsta, kui Gilde maja oleks riigi omanduseks tunnistatud. Rahukogu otsuse peale andis nõudja volinik Riigikohtule kassatsiooni kaebuse, milles ta palub otsuse tühistada Üüriseaduse § 15. rikkumise pärast, seletades, et ministeerium gildede varandusi samade määruste järele valitseb, nagu riigi omanduses olevaid varasid; Üüriseaduse § 15. ei tee vahet riigi eraomanduses olevate majade ja eriseaduste põhjal riigi käes valitseda olevate majade vahel.

Riigikohus leiab, et Rahukogu poolt tarvitusele võetud B. Ts. O. § 518 käib äraolevate ja teadmata äraolevate isikute (Abwesende und Verschollene) varanduste alalhoidmise ja valitsemise kohta kohtu poolt selleks määratud hooldajate läbi. Säärane valitsemine sünnib äraolija huvides ja õiguste kaitseks, eeldusel, et äraolija tagasi tulles jälle oma varanduse valitsemisele asub. Hooldaja peab võimalikult äraolija arvatavatele soovidele vastavalt toimetama ja ainult hädakorral tema tehtud korraldusi muutma. Seisuste Kaotamise Seadusega aga ei ole gilded mitte muudetud äraolevaiks isikuiks, vaid nad on lõplikult ära kaotatud, kusjuures nende kui seisuste erihuvide kõrvaldati üldhuvide kasuks. Järjeklikult ei või kõnet olla sellest, et Vabariigi Valitsus oma ministeeriumide kaudu valitseks

endiste gildede varandusi kui äraolevate omi või üldse kellegi erahuvides B. Ts. O. § 518. äratähendatud kitsas mõttes. Otsustustpidi, Seisuste Kaotamise Seaduse § 5. põhjal peab seda valitsemist tunnistama varanduste valitsemiseks ja kasutamiseks riigi ja üldsuse huvides, nagu riigilegi kuuluvate varanduste valitsemist, senikaua kui ei ole seaduseandlisel teel tehtud teist korraldust nende varanduste edaspidise saatuse kohta. Rahukogu otsuse põhised on vastolus B. Ts. O. § 518. Seisuste Kaotamise Seaduse § 5. (R. T. nr. 129/130—1920. a.) ja Üüriseaduse § 15-ndaga, mispärast see otsus ei või seadusejõusse jääda ja tuleb tühistada (Tsiv. osak. toim. nr. 5—1924. a.)

Veski vesivärvade lahtihoidmise kohustus B. Ts. O. § 1051. järele.

Niihästi rahukohtunik kui ka Rahukogu otsustasid, et kostja oma, veski vesivärvade peab lahti hoidma B. Ts. O. § 1051. äratähendatud aja jooksul, et vesi nõudja heinamaale kahju ei teeks. Nõudja nimetas oma nõuet servituudi-õiguse jaluleseadmiseks ehk ennistamiseks, missugusena kohtud tema nõude ka kvalifitseerisid ja rahuldasiid. Riigikohtule antud kassatsiooni kaebuses palub kostja volinik Rahukogu otsuse tühistada järgmistel põhjustel: 1) Balti Tsiviilõiguse § 1051. äratähendatud kohustus, veski vesivärvadeid lahti hoida, ei olevat mitte servituuti ja sellepärast ei oleks Rahukogu võinud seda kohustust kui servituuti jalule seada; 2) tunnistajate läbi olevat tõendatud, et vesivärvade kinnipidamise läbi ei olevat nõudja kahju saanud. Kõiges selles näeb kassaator B. Ts. O. § 1051., 1089., 1094. ja Ts. Kp. S. § 129. rikkumist, mispärast Rahukogu otsus ei võivat seadusejõusse jääda.

Asja ettekande, kostja voliniku seletused ja prokuröri arvamise ära kuulunud, leiab Riigikohus, et kassatsiooni kaebuse rahuldamiseks pole mõjuvat põhjust. — Nõudja on seaduseparagrahvi, millele ta oma nõudmist

Kohtute 1923. a.

Kohtupalati tegevuse

Kohtuasutuse nimetus	Oli 1. jaan. 1923. a. lõpetamata asju					Tuli juure kuni 31. dets. 1923. a.					kõiki kokku	Nende hulgast oli sisse tulnud				Lõpetati asju 1. jaan. kuni 31. dets. 1923. a.				
	tsiviil	krimin.	admin.	hoiu	kokku	tsiviil	krimin.	admin.	hoiu	kokku		apellat. teel	kassat. l.	erakaeb. teel	revis. l.	tsiviil	krimin.	admin.	hoiu	kokku
Kohtupalat	407	143	—	66	616	563	638	—	295	1496	2112	1018	—	478	—	396	574	—	195	1165

Rahukogud esimese

Kohtuasutuse nimetus	1. jaan. 1923 a. oli lõpetamata asju								1. jaan. — 31. dets. 1923 a. tuli juure asju								Kokku				
	tsiviil			krim.		adm.			tsiviil			krim.		admin.			tsiviil				
	sisulisi	abielu asju	sunnitäite	sisulisi	K. k. s. § 277 ja t. järele l.	sisulisi	registr. asju	hoiu	kokku	sisulisi	abielu asju	sunnitäite	sisulisi	K. k. s. § 277 ja t. järele l.	sisulisi	registr. asju	hoiu	kokku	sisulisi	abielu asju	sunnitäite
Tallinna-Haapsalu rahuk.	525	—	3	372	1749	39	23	717	3428	695	384	986	744	1193	109	522	722	5355	1220	384	989
Tartu-Võru "	325	1	—	42	1	71	2	959	1401	645	199	222	507	1240	160	359	456	3788	970	200	222
Rakvere-Paide "	117	—	—	102	688	13	—	541	1461	174	132	67	481	994	108	324	273	2553	291	132	67
Viljandi-Pärnu "	47	—	—	99	—	3	—	201	350	300	102	64	172	353	66	253	401	1711	347	102	64
Kokku	1014	1	3	615	2438	126	25	2418	6640	1814	817	1339	1904	3780	443	1458	1852	13407	2828	818	1342

Rahukogud teise

Kohtuasutuse nimetus	1. jaan. 1923. a. oli lõpetamata asju					1923. a. jooksul tuli asju juure					Kokku oli 1923. a. asju				kõiki kokku
	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	
Tallinna-Haaps. rhk.	583	397	—	—	980	1588	1570	—	—	3158	2171	1967	—	—	4138
Tartu-Võru "	449	250	—	—	699	1369	1708	—	—	3077	1818	1958	—	—	3776
Rakvere-Paide "	70	155	—	—	225	694	812	—	—	1506	764	967	—	—	1731
Viljandi-Pärnu "	44	221	—	2	267	578	778	1	25	1382	622	999	1	27	1649
Kokku	1146	1023	—	2	2171	4229	4868	1	25	9123	5375	5891	1	27	11294

tegevuse arvustik.

aruanne 1923. a. eest.

Oli kohtuistungeid					Jäi lõpetamata asju 1. jaan. 1924 a.					Oli korrald. koosolekuid	Nendel arutati läbi asju	Kantselai jõudusid	Märkused
1. 1/4 a.	2. 1/4 a.	3. 1/4 a.	4. 1/4 a.	kokku	tsiviil	krimin.	admin.	hoiu	kokku				
40	86	85	84	145	574	207	—	166	947	83	1823	12	1. Üldkoosolekuid oli aasta jooksul 27 ja nendel arutati läbi 84 küsimust. 2. Tsiivilasjade lahtris on näidatud ainult kõik nõudmiseasjad, kuna kõik teised asjad hoikorra asjadena on näidatud.

astme kohtutena.

oli 1923. a. asju						Otsustati 1923. a. jooksul asju						1. jaan. 1924. a. jäi lõpetamata asju						Kohtuistungeid oli 1923. a. jooksul	Korraldavate koosolekute arv.	Nendel arutati küsimusi						
krim.		adm.		hoiu		tsiviil		krim.		adm.		tsiviil		krim.		adm.					Kohutungi	Kohutungi	Kohutungi			
sisulisi	K. k. s. § 277 ja t. järele l.	sisulisi	registr. asju	hoiu	kokku	sisulisi	abielu asju	sunnitäite	sisulisi	K. k. s. § 277 ja t. järele l.	sisulisi	registr. asju	hoiu	kokku	sisulisi	abielu asju	sunnitäite	sisulisi	K. k. s. § 277 ja t. järele l.	sisulisi				registr. asju	hoiu	kokku
1116	2942	148	545	1439	8788	596	149	989	974	2942	119	534	800	7103	624	235	—	142	—	29	11	639	1680	364	188	4306
549	1241	231	361	1415	5189	500	62	222	510	1241	170	361	463	3529	470	138	—	39	—	61	—	952	1660	286	340	3114
583	1682	121	324	814	4014	109	32	67	347	1307	66	312	389	2629	182	100	—	236	375	55	12	425	1385	184	182	2928
271	353	69	253	602	2061	287	51	64	224	353	56	252	525	1792	80	51	—	47	—	13	1	77	269	180	67	1177
2519	6218	569	1488	4270	20047	1472	294	1342	2055	5843	411	1459	2177	15053	1356	624	—	464	375	158	24	2093	4994	1014	772	11525

astme kohtutena.

Nendest oli sisse tulnud					1923. a. jooksul lõpetati asju					1. jaan. 1924. a. jäi lõpetamata asju					Oli kohtu-istungeid	Korrald. koosol.	
apellats. teel	kass. teel	erak. teel	rev. teel	valve-korr.	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku		kor. koos. arv	nen del läbi arut. küs.
2778	14	366	—	—	1545	1380	—	—	2925	626	587	—	—	1213	178	—	—
2758	57	261	—	1	1415	1724	—	—	3139	403	234	—	—	637	170	31	500
1947	15	144	—	—	599	741	—	—	1340	165	226	—	—	391	141	—	—
1256	9	117	—	—	545	803	1	27	1376	77	196	—	—	273	154	20	175
8139	95	888	—	1	4104	4648	1	27	8780	1271	1243	—	—	2514	643	51	675

Tallinna-Haapsalu rahukogu ringkonna rahukohtunikude tegevuse aruanne.

Jaoskond	Oli lõpetamata asju 1. jaanuariks 1923. a.						Tuli juure kuni 1. jaan. 1924. a.				kõiki kokku	1923. a. jooksul lõpetati asju				Oli kohtuistungeid.					Jäi lõpetamata asju 1. jaan. 1924. a.			Kantsleit. jõe- dude arv			
	tsiivli	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiivli	krim.	adm.	hoiu	kokku		tsiivli	krim.	adm.	hoiu	kokku	1. 1/4 a.	2. 1/4 a.	3. 1/4 a.	4. 1/4 a.	kokku	tsiivli	krim.		adm.	hoiu	kokku
Tallinna 1. jsk.	85	276	—	4	365	538	1630	—	89	2257	2622	576	1786	—	41	2403	15	12	13	31	71	47	120	—	52	219	2
Tallinna 2. "	38	141	—	—	179	641	3528	—	25	4194	4373	618	3533	—	16	4167	25	18	15	19	77	61	136	—	9	206	2
Tallinna 3. "	44	62	—	3	109	634	1380	—	24	2038	2147	599	1340	—	16	1955	42	40	30	37	149	79	102	—	11	192	2
Tallinna 4. "	164	236	—	5	405	869	1776	—	212	2877	3282	878	1777	—	193	2848	39	24	27	32	122	175	235	—	24	434	2
Tallinna 5. "	210	163	—	—	373	607	1326	—	119	2052	2425	782	1417	—	99	2298	17	36	27	39	119	35	72	—	20	127	2
Tallinna 6. "	137	158	—	3	298	991	1930	—	37	2958	3256	963	1983	—	13	2959	16	15	23	37	91	165	105	—	27	287	2
Tallinna 7. "	6	—	—	3	9	1329	2227	3	16	3575	3584	1335	2226	3	10	3574	34	19	25	32	110	—	1	—	9	10	2
Tallinna 8. "	23	206	—	—	229	188	2354	—	—	2542	2771	177	2452	—	—	2629	25	37	27	39	128	34	108	—	—	142	2
Tallinna 9. "	9	20	—	—	29	288	1194	—	5	1487	1516	270	1157	—	3	1430	25	27	27	33	112	27	57	—	2	86	2
Raasiku "	15	23	2	—	40	439	1363	38	40	1880	1920	430	1331	38	10	1809	34	34	30	38	136	24	55	2	30	111	2
Keila "	20	3	—	—	23	483	1237	35	49	1804	1827	449	1137	34	3	1643	23	21	29	32	105	54	83	1	46	184	2
Rapla "	21	41	2	2	66	255	1424	35	32	1746	1812	267	1445	34	5	1751	20	20	16	23	79	9	20	3	29	61	2
Lihula "	1	1	—	—	2	119	690	8	15	832	834	115	674	8	14	811	22	15	11	28	76	5	17	—	1	23	2
Haapsalu "	35	312	4	2	353	316	1587	27	63	1993	2346	288	1757	25	15	2085	41	19	29	38	122	63	142	6	50	361	2
Saaremaa 1. jsk.	9	12	1	1	23	295	1070	12	5	1382	1405	265	1064	12	6	1347	59	38	52	46	195	39	18	1	—	58	2
Saaremaa 2. "	9	23	1	—	33	287	1195	33	—	1515	1548	251	1188	31	—	1470	37	22	18	20	97	45	30	3	—	78	2
Kokku	826	1677	10	23	2536	6209	25911	191	731	35132	37665	6263	26287	185	444	35179	474	397	399	519	1789	862	1301	16	310	2489	32

Tartu-Võru rahukogu ringkonna rahukohtunikude tegevuse aruanne.

Kohtuasutuse nimetus	1. jaan. 1923. a. oli lõpetamata asju				1923. a. jooksul tuli juure asju				1923. a. jooksul lõpetati asju				1923. a. jooksul oli kohtuistungeid				1. jaan. 1924. a. jäi lõpetamata asju				Kants. jõude.						
	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	1. 1/4 a.	2. 1/4 a.	3. 1/4 a.	4. 1/4 a.	kokku		tsiviil	krim.	adm.	hoiu	kokku	
																											tsiviil
Tartu 1. jsk. rahuk.	6	11	—	2	19	766	1730	—	21	2517	2536	612	1583	—	16	2211	15	19	5	20	59	160	158	—	7	325	2
" 2. "	106	221	—	—	327	800	1650	1	3	2454	2781	811	1773	1	3	2588	23	22	23	30	98	95	98	—	—	193	2
" 3. "	51	83	—	3	137	829	1846	—	36	2711	2848	814	1801	—	21	2636	18	16	15	29	78	66	128	—	18	212	2
" 4. "	61	441	10	—	512	779	1859	10	17	2665	3177	728	1936	17	4	2685	14	15	7	25	61	112	364	3	13	492	2
" 5. "	—	—	—	—	—	268	932	21	22	1243	1243	203	675	16	1	895	—	19	9	26	54	65	257	5	21	348	2
" 6. "	110	365	6	—	481	582	1807	27	38	1954	2435	654	1551	27	9	2241	23	20	21	25	89	38	121	6	29	194	2
Elva jaosk.	21	82	—	1	104	460	1249	39	44	1792	1896	428	1240	32	15	1715	25	30	18	26	99	53	91	7	30	181	2
Jõgeva "	—	—	—	—	—	288	983	15	—	1286	1286	210	753	9	—	972	—	11	27	28	66	78	230	6	—	314	2
Mustvee jsk.	—	4	—	—	4	503	1310	14	43	1870	1874	254	759	5	1	1019	23	23	—	19	65	249	555	9	42	855	2
Valga 1. jsk.	8	11	1	3	23	409	1126	6	32	1573	1596	400	1118	7	13	1538	23	27	14	30	94	17	19	—	22	58	2
" 2. "	27	63	1	7	98	487	990	36	29	1542	1640	442	953	35	6	1436	20	22	21	27	90	72	100	2	30	204	2
Võru 1. "	3	10	1	—	14	512	1194	23	23	1752	1766	505	1184	24	22	1735	20	14	27	24	85	10	20	—	1	31	2
" 2. "	9	8	—	5	22	420	969	27	26	1442	1464	419	946	25	28	1418	23	25	17	20	85	10	31	2	3	46	2
" 3. "	5	5	—	2	12	660	1029	22	40	1751	1763	647	1020	22	39	1728	19	24	37	41	121	18	14	—	3	35	2
Petseri 1. "	17	38	1	—	56	645	1496	26	53	2220	2276	600	1433	22	44	2099	16	17	26	23	82	62	101	5	9	177	2
" 2. "	10	14	—	—	24	469	858	27	36	1390	1414	431	786	25	36	1273	16	18	20	19	73	48	86	2	—	136	2

Kokku	434	1356	20	23	1833	8877	20528	294	463	30182	31995	8158	19511	267	258	28194	278	322	287	412	1299	1153	2373	47	228	3801	32
-------	-----	------	----	----	------	------	-------	-----	-----	-------	-------	------	-------	-----	-----	-------	-----	-----	-----	-----	------	------	------	----	-----	------	----

Rakvere-Paide rahukogu ringkonna rahukohtunikude tegevuse aruanne.

Kohtuasutuse nimetus	1. jaan. 1923 a. oli lõpetamata asju					1923. a. jooksul tuli juure asju					1923. a. jooksul lõpetati asju					kohtuasutuses oli 1923. a.					1. jaan. 1924 a. jäi lõpetamata asju					Kantselari juurde arv	
	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	1. ¼ a.	2. ¼ a.	3. ¼ a.	4. ¼ a.	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku		
																											kõiki kokku
Rakvere 1. jsk. rnk.	47	562	3	14	626	452	1532	7	24	2015	2641	424	1779	8	27	2238	14	19	15	22	70	75	315	2	11	403	2
" 2. "	64	350	6	6	426	246	1158	20	35	1459	1885	273	1362	21	5	1661	16	17	13	29	75	37	146	5	36	224	2
Tapa jaosk.	22	93	—	1	116	365	1427	4	15	1811	1927	350	1273	4	2	1629	19	15	21	25	80	37	247	—	14	298	2
Rakke "	16	15	1	—	32	263	701	16	26	1006	1038	257	686	12	14	969	18	16	30	38	102	22	30	5	12	69	2
Paide "	114	106	3	7	230	494	1079	19	7	1599	1829	413	820	15	10	1258	22	21	22	24	89	195	365	7	4	571	2
Jõhvi "	116	119	3	3	241	338	1286	18	8	1650	1991	423	1343	10	2	1778	15	25	31	32	103	31	62	11	9	113	2
Narva 1. jsk.	13	19	—	—	34	494	1253	—	57	1804	1838	505	1249	—	41	1795	24	29	22	29	104	2	23	—	18	43	2
" 2. "	1	10	—	—	11	263	885	—	29	1127	1138	304	900	—	19	1123	23	24	17	27	91	—	5	—	10	15	2
" 3. "	21	76	1	—	98	215	830	11	52	1108	1206	166	691	10	17	884	14	14	17	9	54	70	215	2	35	322	2
Läänuse jaosk.	5	25	—	—	30	181	740	11	8	950	980	181	709	9	4	903	15	7	8	24	54	15	56	2	4	77	2
Kokku	419	1375	17	33	1844	3261	10901	106	261	14529	16373	3196	10612	89	141	14238	150	187	196	259	822	484	1464	34	153	2135	20

Viljandi-Pärnu rahukogu ringkonna rahukohtunikude tegevuse aruanne.

Kohtuasutuse nimetus	1. jaan. 1923. a. oli lõpetamata asju					1923. a. jooksul tuli juure asju					1923. a. jooksul lõpetati asju					1923. a. jooksul oli lõpetamata asju					1. jaan. 1924. a. jäi lõpetamata asju					Kantselari juurde arv	
	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku	1. ¼ a.	2. ¼ a.	3. ¼ a.	4. ¼ a.	kokku	tsiviil	krimiin.	adminn.	hoiu	kokku		
																											kõiki kokku
Viljandi 1. jsk. rahuk.	16	18	1	7	42	480	1354	7	41	1862	1924	457	1330	8	26	1821	95	39	42	—	59	39	42	—	22	103	2
" 2. "	5	5	—	3	13	265	607	22	57	971	964	275	592	21	27	915	72	15	20	1	33	15	20	1	33	69	2
" 3. "	3	1	1	3	8	95	254	2	14	365	373	92	252	3	9	356	26	6	3	—	6	6	3	—	8	17	2
Võhma jsk.	—	—	—	—	—	259	902	12	50	1253	1267	281	885	12	11	1188	124	13	25	—	13	13	25	—	40	78	2
Pärnu 1. jsk.	26	67	—	1	93	428	1823	4	70	2323	2416	425	1822	4	31	2282	80	27	68	—	80	27	68	—	39	134	2
" 2. "	7	8	—	—	15	145	644	14	28	831	846	143	643	13	8	807	72	9	9	1	20	9	9	1	20	39	2
" 3. "	32	232	2	5	271	221	1044	23	50	1336	1609	227	1158	24	2	1411	100	26	118	1	100	26	118	1	53	198	2
Mõisaküla jsk.	6	11	—	5	22	454	805	44	43	1436	1458	446	889	42	16	1393	81	14	17	2	81	14	17	2	32	65	2
Kokku	100	350	4	24	478	2405	7523	128	353	10399	10877	2346	7571	127	130	10174	652	149	302	5	247	149	302	5	247	703	16

toetab, täpsalt ära tähendanud (B. Ts. O. § 1051). See paragrahv käsitleb omandusõiguse tarvitamise seaduslikku piiramist veskeid käima paneva vee suhtes. Omandusõiguse tarvitamise seaduslike piiramistega (B. Ts. O. § 979—1071) on väga sarnane servituutide instituut (B. Ts. O. § 1089—1296). Mõlemad kitsendavad omandusõiguse piiramata tarvitamist. Vanemas õigusteoorias ei tehtud sellepärast mitte suurt vahet omandusõiguse piirduste ja servituutide vahel, lugedes ka esimesi, s. o. omandusõiguse piirdusi, servituutide hulka, nimetades neid seaduslikeks ehk legaalservituutideks. Kui nõudja oma õigust kostja vastu servituudiks nimetas, siis ei ole ta sellega mitte hoopis vale nimetust tarvitanud. Et omandusõiguse piirdusi ehk kitsendusi, kui omanik neist ei hooli ega neid tähele pane, viimase vastu nagu servituudi tarvitamise õigustki, Ts. Kp. S. § 1806. p. 2. põhjal maksuma võib panna, on Vene Senat, eriti B. Ts. O. § 1051. ettenähtud kitsenduse suhtes, võimalikuks ja tarvilikuks lugenud. Eesti Riigikohtule ei ole põhjust seda kohtupraktikas väljakujunenud harjumust muuta. Mis puutub viimaks kassaatori väitesse, et tunnistajate läbi olevat tõendatud, et nõudja kahju ei saanud ja et veski vesivärvate kinnihoidmise läbi vesi nõudja maa peale ei tõusegi, siis kuulub see asja sisusse, mida kassatsioonikohus enam järele ei katsu ega uuesti ei hinda. — Riigikohus jättis kostja kassatsioonikaebuse tagajärjeta (Tsiv. osak. toim. nr. 36—1924. a.).

Administratiiv-osakond.

Mis tuleb mõista Riigi Teatajas nr. 3—1921. a. avaldatud seaduse nr. 9. § 10. tähendatud äriliste tööstus-ettevõtete all?

Vastus: Tuleb mõista ettevõtteid, mis Riigi Ärimaksu Seaduse järele on tööstuslisteks tunnistatud ja mille peale on tööstusliste äritunnistuste lunastamine sama seaduse järele kohustuslik.

1920. a. 31. XII. Seaduse p. 4., 15. ja 16. (R. T. nr. 3 — 1921. a. sead. nr. 19)

on valdadele õigus antud oma heaks, alates 1. jaanuarist 1921. a., tööstuse maksu võtta kõikide valla piirides asuvate ja tegevuses olevate äriliste tööstus-ettevõtete pealt, välja arvatud vabrikud ja ettevõtted, mis Siseministeeriumi poolt kokkuleppel vastavate ministeeriumidega sellest maksust vabaks tunnistatakse, kusjuures Vallanõukogude poolt määratud tööstusmaksu ülemmäärad käivad siseministri kinnitamise alla, kokku leppides rahaministriga. Tähendatud tööstusmaksu sisse seades ei ole 1920. a. 31. XII. seadus selle maksu suhtes tööstus-ettevõtte mõistet ega ettevõtte ärilise iseloomu tunnismärke eriti ära määranud. Järjekult tuleb tööstuslisteks ettevõteteks siin samu ettevõtteid lugeda, mis tol ajal maksvates seadustes, ja nimelt Riigi Ärimaksu Seaduses (V. S. K. V k. § 447, 449) seks juba olid tunnistatud, kuna ettevõtte ärilise iseloomu tunnismärgiks jäi Riigi Ärimaksu Seaduses ettenähtud kohustus vastava liigi ja järgu äri tunnistust lunastada. Et Riigi Ärimaksu Seaduses vahe on tehtud ärimaksu alla käivate tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel ja et 1920 a. 31. XII seaduse järele vallad on õigustatud tööstusmaksu üksnes ärilistelt tööstus-ettevõtetelt võtma, kuna seaduses ettenähtud maksukohustusi ei või üldse laiendavalt tõlgendada, siis tuleb sellest järeldada, et 1920. a. 31. XII. seaduse põhjal ei või vallad tööstusmaksu võtta kõigilt neilt valla piirides asuvailt ettevõtteilt, mida Riigi Ärimaksu Seaduse järele kaubanduslisteks ettevõteteks peab lugema, nende seas ka töövõtete ja hangete pealt, mis Riigi Ärimaksu Seaduses kaubandusliste ettevõtete hulka on arvatud.

1920. a. 31. XII. seadus on välja antud sama aasta 19. jaanuari seaduse (R. T. nr. 18./19. — 1920. a. sead. nr. 83) muutmiseks ning täienduseks ja ei ole järjekult iseseisev, vaid moodustab viimase osa. 1920. a. 19. I. seaduses on aga tunnistatud vahe tööstusliste ja kaubandusliste ettevõtete vahel ja nimelt selle seaduse § 9. ja 37. põhjal on maakonna omavalitsustele õigus antud oma heaks teatud piirides maksu

võtta niihästi tööstusliste kui ka kaubandusliste ettevõtete pealt, mis asuvad väljaspool linna ja alevi piire, ja just nende ettevõtete äritunnistuste alusel, mis lunastatakse Riigi Ärimaksu Seaduse põhjal. Järjekult, kui sama seaduse hiljemini muudetud ja täiendatud § 10. järele on valdadele õigus omistatud tööstusemaksu võtta üksnes äriliste tööstus-ettevõtete pealt, siis ei tule selle all ühtlasi ka kaubanduslisi ettevõtteid mõista. Sedasama tuleb järeldada ka 1920. a. 31. I. seaduse enese tekstist. Õigustades valdasid oma heaks äriliste tööstus-ettevõtete pealt

tööstuse maksu võtma, kohustab selle seaduse p. 4. ühtlasi vallandukogusid tööstusemaksu normide ülesseadmisel arvesse võtma „tööstus-ettevõtete suurust, sisseseadet ja tegevuse viljakust.“ On selge, et ülesseatud tunnismärgid on maksu määramisel mõõduandvad tööstus-ettevõtete kohta, kuna kaubandusliste ettevõtete suhtes nad osalt (ettevõtte „suurus“ ja „sisseseade“) ei ole oluliselt tähtsad ja ei ole osalt (viljakus) koguni kohaldatavad.

(R. Adm. t. nr. 646 — 1924. a.)

Kroonika.

Tallinna „Eesti Õigusteadlaste Seltsi“ tegevuse ülevaade 1923. aastal.

Seltsil oli 1923. aasta algul 72 tegevliiget, aasta jooksul tuli juurde 39 liiget, nõnda et aasta lõpul ulatus tegevliikmete arv 111-ni. Suur liikmete juurdevool on tingitud 17. aprillil l. a. ettevõtetud põhikirja muudatusest, mille läbi uute liikmete vastuvõtmise tingimused palju avaramaks muutusid.

Aasta esimesel poolel on Selts enesele muretsenud alalised ruumid „Estoonia“ teatrimajas. Selle tagajärjel avanes ka võimalus tihemaks kooskäimiseks ja nende ülesannete lähemaks teostamiseks, mis Selts enesele oma asutamisel on üles seadnud. Korraldati kord nädalas kõnekoosolekuid ja vaidlusõhtuid. Peab tunnistama, et nende järele on tarvidus suur. Need koosolekud on niihästi osavõtjate arvu kui ka ettekannete rohkuse ja mitmekesisuse poolest hästi korda läinud ja kõigiti huvitavad olnud. Keskmiselt on neist koosolekuist osa võtnud 25% kogu Tallinnas viibivatest seltsiliikmetest ja selle juures tunduvalt vahelduva koosseisuga. Üldiselt on 1923. aasta jooksul ette kantud 9 referaati, ja nimelt:

V. Johanson — „Tšiv. Kohtupid. Sead. muutmine päranduse asjus“; E. Eeck — „Seaduse-eelnõu kõlvatu võistlemise kohta“; J. Kristelstein — „Tempelmaksu-seaduse eelnõu“; J. Tannebaum — „Tschekiseaduse eelnõu“; A. Nirk — „Üüriseaduse muutmise seaduste eelnõud“; R. Eliaser — „Seaduse-eelnõu maksude kohta varanduste tasuta ülemineku pealt“; Th. Rõuk — „Karistuste koostamine“; R. Kuuskmann — „Üüriseadus ja kohtutegelus“; K. Saarman — „Kriminaalprotsessi puudused“. Nii kui sellest nimekirjast näha, käsitavad ettekantud referaadid peamiselt uute seaduste eelnõusid. Seltsi eestseisus on meelega rõhku pannud peamiselt seaduste eelnõude arvustamise peale et sellega jõudu mõõda abiks olla meie seadusandlusele eelnõudes sisalduvate puuduste kõrvaldamiseks.

Koosolekuid on 1923. aastal peetud: juhatuses koosolekuid 9, peakoosolekuid 2.

Seltsi eestseisuses olid: esimeheks A. Maurer, abiks R. Eliaser, kirjatöimeetajaks J. Kristelstein, abiks E. Eeck, laekahoidjaks A. Nirk.

Vastutav toimetaja: **F. Karlson.**

Väljaandja: **Tartu Õigusteadlaste Selts.**

Toimetuse ja talituse aadress:
Tartu, Aia uul. nr. 35.

Tellimise hind: 400 mk. aast. (8 nummert)
Üksik number 50 mk.